

1. ΣΥΛΛΑΒΙΖΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ ΕΜΑΘΑΙΝΑΝ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΙΕΡΕΙΣ ΚΑΙ...

Μέσο: ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 01/10/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 01/10/2023

Σελίδα: 24

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Συλλαβίζοντας προσευχές, έμαθαιναν γράμματα από ιερείς καί έρρίζωνε ό πόθος έγέρσεως του Γένους!

Παρ' ότι... απαγορεύεται από τούς νεωτεριστές, τό **Μορφωτικό Ίδρυμα Έθνικής Τραπέζης** φιλοξενεί στό παράρτημά του στην Θεσσαλονίκη τήν περιοδική έκθεση «Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από τήν Άλωση μέχρι τήν Επανάσταση (1453-1821)»!

Σέ εκκλησιαστικές φυλλάδες, στόν «Απόστολο» ή σέ πλάκες μάθαιναν, από ιερείς και μοναχούς τής κινήσεως τών κολυβάδων, γράμματα οι Έλληνόπαιδες και κοινοούσαν τό μέγα ιερό πάθος τής Έθνεγερσίας!

Η άρνησις τής Έκκλησίας και τής προσφοράς τής στην Παιδεία τών Έλληνοπαίδων είναι βεβαίως... ό κανόν για κάθε νεωτεριστή. Αλλά -δυστυχώς για πολλούς- ή έφημερις μας δέν συγκινείται από παρόμοια ρεύματα και δοξασίες, και πλέον ένθαρρυντικών είναι τό γεγονός πός τό **Μορφωτικό Ίδρυμα Έθνικής Τραπέζης** φιλοξενεί στό παράρτημά του στην Θεσσαλονίκη τήν περιοδική έκθεση «Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από τήν Άλωση μέχρι τήν Επανάσταση (1453-1821)», στην **Βύλα Καπαντζή**, Βασιλίσσης Όλγας 108, ή όποία θά διαρκέσει έως τής 31 Ιανουαρίου 2024.

Τό μέγα έρώτημα πός μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα μετά τήν πτώ-

ση τής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, πός διατηρήθηκε όχι μόνον ή γλώσσα, αλλά και ή Έλληνική Παιδεία, μέσα στους τέσσερεις αιώνες τής όθωμανικής κυριαρχίας, επανέρχεται όπως κάθε αποβληθέν από τήν πολιτική όρθότητα ζήτημα.

Ειδικώς άν άποκαθίστανται όσα άπεπέμφθησαν από τήν εκπαίδευση, τις δημόσιες συζητήσεις, τά βιβλία, έλέφ μίας άνιστορήτου διώξεως κάθε εθνικής προσεγγίσεως στις άξίες οι όποιες εκράτησαν ζωντανό τό Γένος.

Οι συντελεστές προσεγγίζουν θέματα όπως τι γνωρίζουμε για τούς χιλιάδες άνωνίμους ιερομένους και διδασκάλους, καθώς και για τούς μαθητές τους πού μάθαιναν τά «κολλυβογράμματα», τί ήταν τά «μαθηματάρια» και σέ ποιές περιοχές άνθησαν μεγάλα πνευματικά κέντρα, όπου έδρασαν σπουδαίες μορφές τής εκπαίδευσως. Καί, φυσικά, πός ή παιδεία έθρεψε τήν ιδέα του άγώνος για τήν έλευθερία.

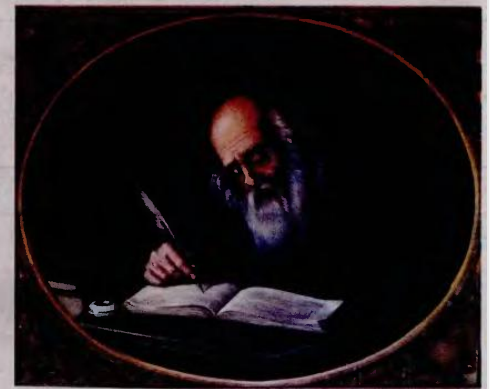
Η έκθεση «Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από τήν Άλωση μέχρι τήν Επανάσταση (1453-1821)» μάς καλεί νά μάθουμε άνάγνωση συλλαβίζοντας γνωστές προσευχές: νά ξεφυλλίσουμε σχολικά έγχειρίδια και νά άποκρυπτογραφήσουμε τά έννοιαι σέ έμάς «μαθηματάρια» - νά άνακαλύψουμε έννοιες όπως τής μαθητικής ζωής - νά έξερευνήσουμε τόν χάρτη τών σχολών του Έλληνισμού - νά κάνουμε περάματα Φυσικής - και, τέλος, νά γράψουμε και τό δικό μας όνομα όπως οι μαθητές τής έποχής.

Είναι ή ίδια ή πορεία διαβίωσης τών Έλληνοπαίδων υπό τήν βαρεία σκιά του καθήκοντος, όταν εργαζόμενοι νεαροί μαθητές διετάρουν μέ κυριολεκτικούς θυσίες γλώσσα, παιδεία, εθνικό όρννημα. Η έκθεση άποκαθιστά τήν άλήθεια για τούς χιλιάδες άνωνίμους ιερομένους και διδασκάλους, καθώς και για τούς μαθητές τους, πού μάθαιναν τά «κολλυβογράμματα», αλλά και για τις περιοχές στις όποιες άνθησαν μεγάλα πνευματικά κέντρα, όπου έδρασαν σπουδαίες μορφές τής εκπαίδευσως. Έπιλεγμένα έκθέματα και σύγχρονες διαδραστικές εφαρμογές δίδουν, έπίσημος και άναμφισβήτητος, άπαντήσεις σέ αυτήν τήν ούσιαστική, αλλά έλάχιστα γνωστή, όψη τής Έλληνικής Παιδείας πριν από τήν Επανάσταση του 1821.

Καθοριστική ή έλληνορθόδοξος παράδοση

Η κληρονομιά του Βυζαντίου άναβιώνει τά χρόνια τής όθωμανικής κυριαρχίας, όπου χάρις εις τήν στενή σχέση μεταξύ Έκκλησίας και εκπαίδευσως, όφου τό Πατριαρχείο τής Κωνσταντινουπόλεως κατείχε ιδιαίτερα προνόμια πού παρεχώρησε ό Μωάμεθ Β', διασφαλίζοντας τις προτιποθέσεις για τήν συνέχιση του παιδευτικού του έργου.

Όπως έπισημαίνουν οι συντελεστές τής παρουσιάσεως, «κατά τούς δύο πρώτους, κυρίως, αιώνες μετά τό 1453, διαφαίνονται στην εκπαίδευση στοιχεία μιάς βυζαντινής παράδοσης, προσαρμοσμένα όμως στις συνθήκες πού διαμόρφωσε ή όθωμανική κατάκτηση. Η ισχυρή κληρονομιά του Βυζαντίου διακρίνεται τόσο στην όργάνωση τής εκπαιδευτικής

διαδικασίας, όσο και στην έπιλογή τής διδασκόμενης ύλης, τών μεθόδων και τών εργαλείων διδασκαλίας. Η χρήση τών εκκλησιαστικών κειμένων για τήν εκμάθηση τής αναγνώσεως και ή μελέτη έργων τής άρχαιοελληνικής και χριστιανικής γραμματείας στις άνώτερες βαθμίδες άντιπροσωπεύουν τήν καθοριστική θέση τής έλληνορθόδοξης παράδοσης στην παιδεία του Γένους».

Η άδιάλειπτος παρουσία τής Έκκλησίας στον χώρο τής εκπαίδευσως, ή άνάμνησις τεσσάρων αιώνων ξένης κυριαρχίας και οι ήρωικές μήμες του άγώνος διεμόρφωσαν, στα τέλη του 19ου αιώνος, άπετίπωσαν τόν όρισμό του «κρυφού σχολείου», πού ένετάχθη στην εθνική συνείδηση του νέου Έλληνισμού, όφου ή στοιχειώδης εκπαίδευσις λειτουργούσε ύποτιποδώς, στό πλαίσιο τής κοινότητος και τής ένορίας έως τά τέλη του 16ου αιώνος, όπου ή Έκκλησία άνέλαβε πρωτοβουλία για τήν ίδρυση και τήν λειτουργία σχολείων σέ κάθε έπισκοπή και μητρόπολη τής δικαιοδοσίας της. Οι άπόφοιτοι του κοινού σχολείου ήμπορούσαν νά συνεχίσουν τις σπουδές τους στό «έλληνικό σχολειόν», μέ κύριο σκοπό τήν έξοικείωση μέ τήν άρχαία ελληνική γλώσσα, τήν μελέτη κειμένων και τήν θεματογραφία. Τά «μαθηματάρια» ήταν τά σχολικά έγχειρίδια τής έποχής, στα όποία άντεγράφοντο τά άρχαιοελληνικά αλλά και εκκλησιαστικά κείμενα, και άνάμεσα στις γραμμές και στα περιθώρια έσημειώνοντο ή μετάφρασις, διάφορα σχόλια και σημειώσεις. Έπίσης, έδιδάκοντο φιλοσοφικά ή έπιστημονικά μαθήματα. Στην συνέχεια κάθε σχολή έπαρουσίαζε και μία μεγάλη ποικιλία όνομασίων, όπως Φροντιστήριον, Παιδαγωγείον, Μουσείον, Έλληνομουσείον, Λύκειον, Ακαδημία κ.ά.

Τέλος, από τόν 17ο αιώνα, εμποροι Έλληνες τής διασποράς, εκκλησιαστικοί παράγοντες, Φαναριώτες ήγέμονες, συντεχνίες και κοινότητες ίδρυσαν άνώτερες σχολές. Τό στεγαστικό πρόβλημα έλύετο μέ διαφόρους τρόπους: συνήθως μέ έγκατάσταση στον χώρο εκκλησίας ή μονής.

Ο ιερέας του χωριού ή κάποιος έγγράμματος μοναχός άνελάμβανε άρχικώς νά διδάξει τά «κολλυβογράμματα», δηλαδή στοιχειώδη άνάγνωση και γραφή, μέ τά μαθήματα νά είναι δωρεάν, αλλά ο διδάσκαλος άνελάμβανε άμοιβής, σέ χρήματα ή σέ είδος. Κληρικοί και λαϊκοί διανοούμενοι, σπουδασμένοι στην Δύση, έδίδασκαν παιδαγωγικά, ένω στα προγράμματα σπουδών προσετέθησαν οι φυσικές έπιστήμες, πειράματα, ή γεωγραφία, οι ξένες γλώσσες, αλλά και πρακτικά μαθήματα, όπως τό έμπόριο. ▲▼

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΜΠΕΛΟΣ

